

MONIKA SETKOWICZ

Uniwersytet Wrocławski

NOTARIUSZ JAKO ORGAN OCHRONY PRAWNEJ
W ŚWIETLE PRAWA POLSKIEGO I PRAWA UNII
EUROPEJSKIEJ

WPROWADZENIE

System organów ochrony prawnej w poszczególnych państwach kształtuje się różnorodnie. Zależy od wielu czynników, takich jak: tradycje historyczne, stopień świadomości prawnej społeczeństwa czy stopień rozwoju gospodarczego. W większości państw europejskich funkcje prewencyjnej ochrony prawnej zostały powierzone notariuszom jako organom stojącym na straży bezpieczeństwa obrotu prawnego, czuwającym nad należytym zabezpieczeniem praw i słusznym interesów stron oraz innych osób, dla których dokonywana czynność może spowodować skutki prawne. Notarialna ochrona prawna obejmuje swym zakresem fundamentalne dla demokratycznych państw prawa, takie jak: prawo własności, prawo dziedziczenia, równość wobec prawa.

W Polsce katalog organów ochrony prawnej obejmuje swym zasięgiem nie tylko tradycyjny obszar postępowania sądowego lub administracyjnego¹, lecz także organy pomocy prawnej, w tym notariuszy. Problem roli notariusza w polskim systemie organów ochrony prawnej był już w literaturze wielokrotnie podejmowany, a jego kompetencja do sprawowania jurysdykcji prewencyjnej, określanej w literaturze również terminem jurysdykcji zapobiegawczej², w Polsce została już ugruntowana³.

Rola notariusza w systemie organów ochrony prawnej uległa zmianie wraz z wejściem w życie dnia 17 sierpnia 2015 roku rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z 4 lipca 2012 roku nr 650/2012 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wyko-

¹ S. Sagan, *Prawo konstytucyjne Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2004, s. 31.

² C.W. Salagierski, *Pozycja notariusza w systemie organów ochrony prawnej*, „Rejent” 2001, nr 5, s. 190.

³ Szerzej na ten temat np. W. Boć, *Status prawny notariusza*, Wrocław 2012; A. Oleszko, *Status prawny notariusza w systemie ustroju państwowego*, „Rejent” 2005, nr 12.

nywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego⁴, zwanego dalej rozporządzeniem spadkowym. Rozporządzenie wprowadza do systemów prawnych państw członkowskich Unii Europejskiej nową instytucję prawa spadkowego — europejskie poświadczenie spadkowe i przewiduje możliwość jego wydawania przez notariuszy.

Warto zastanowić się, w jaki sposób rozporządzenie spadkowe wpływa na zakres kompetencji prewencyjnej notariusza. Nowa kompetencja notariusza sprawia, że niezbędne staje się uporządkowanie jego pozycji prawnej i ponowne określenie jego miejsca w systemie organów porządku prawnego zarówno w Polsce, jak i w Unii Europejskiej. Notariusz obecnie odgrywa rolę już nie tylko w systemie organów ochrony prawnej w prawie krajowym, lecz także w prawie Unii Europejskiej.

STATUS USTROJOWY NOTARIUSZA

Rola notariusza w Unii Europejskiej jest konsekwencją wielowiekowych tradycji europejskich. Wykonywanie funkcji publicznych przez notariusza stanowi wspólną cechę notariatów zgrupowanych w Międzynarodowej Unii Notariatu Łacińskiego⁵, a w szczególności notariuszy państw członkowskich Unii Europejskiej⁶. Z Międzynarodowej Unii Notariatu Łacińskiego w 1993 roku została wyłoniona Rada Notariatów Unii Europejskiej⁷, która jako fundament sprawiedliwości prewencyjnej reprezentuje notariat w kontaktach z instytucjami Unii Europejskiej. Cechą charakterystyczną notariatu łacińskiego jest powierzenie notariuszom wyposażonym w atrybut osoby zaufania publicznego funkcji publicznych oraz przyznanie dokumentom sporządzanym przez nich domniemań prawnych legalności i słuszności⁸. Notariusze w państwach członkowskich Unii Europejskiej, z wyjątkiem krajów skandynawskich i państw sytemu *common law*, dokonują czynności w imieniu państwa jako urzędnicy publiczni⁹.

Zakres ochrony prawnej sprawowanej przez notariusza wyznaczają dokonywane przez niego czynności, z którymi prawo wiąże określone skutki prawne. Charakter tych czynności wynika z kolei ze złożonego statusu prawnego notariu-

⁴ Dz. Urz. UE L 2012, poz. 107.

⁵ Notariat polski jest członkiem Międzynarodowej Unii Notariatu Łacińskiego od 1992 roku.

⁶ Jako przykład można wskazać prawo austriackie, zgodnie z którym notariusz jest określanym jako osoba zaufania publicznego, prawo francuskie określające notariusza mianem osoby wykonującej zawód w ramach służby publicznej, prawo włoskie określające notariusza urzędnikiem publicznym.

⁷ Notariat polski należy do Rady Notariatów Unii Europejskiej od 2004 r.

⁸ W przeciwieństwie do anglosaskiego modelu notariatu, w którym notariusz poświadcza jedynie tożsamość osoby składającej podpis na dokumencie.

⁹ E. Skrzydło-Tefelska, *Swobodny przepływ osób a wykonywanie zawodu notariusza w Unii Europejskiej*, „Rejent” 2000, nr 4, s. 177.

sza, na który składają się cechy charakterystyczne zarówno dla funkcjonariusza publicznego, jak i dla przedsiębiorcy¹⁰. To sprawia, że ocena sprawowanej przez notariusza ochrony nie może być dokonana w abstrakcji od jego pozycji ustrojowej.

Status ustrojowy oraz szczegółowe zadania notariatu określają ustawy krajowe, w tym polska ustawa z 1991 roku — prawo o notariacie¹¹. Do podstawowych zadań notariusza należą: zapewnienie gwarancji bezpiecznego obrotu prawnego, czuwanie nad należyтым zabezpieczeniem praw i słusznym interesom stron oraz innych osób, dla których czynność może spowodować skutki prawne¹². Prawidłowe wykonywanie zadań notariusza, w tym należytej ochrony prawnej, wymaga uzyskania przez niego statusu instytucji niezależnej (tzn. takiej, która nie jest usytuowana w hierarchii administracji publicznej lub innych organów publicznych), bezstronnej, wykonującej funkcje publiczne w obrocie prawnym krajowym i międzynarodowym¹³.

Jednakże zarówno w orzecznictwie krajowym państw członkowskich Unii Europejskiej, jak i orzecznictwie Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej problem kwalifikacji ustrojowej zawodu notariusza pozostaje aktualny.

W Polsce dominuje pogląd, iż zawód notariusza z uwagi na pełnione przez niego funkcje publiczne w zakresie zapewnienia bezpieczeństwa obrotu gospodarczego oraz porządku prawnego uznawany jest za „szczególny” w rozumieniu art. 17 ust. 1 Konstytucji RP¹⁴. Trybunał Konstytucyjny w wyroku z 10 grudnia 2003 roku zajął stanowisko, iż notariusz jest nie tylko osobą zaufania publicznego, ale pełni jednocześnie funkcje pomocnicze w stosunku do wymiaru sprawiedliwości, czym różni się niewątpliwie od podmiotów świadczących typowe usługi prawnicze¹⁵.

Sąd Najwyższy przychylił się do powyższego poglądu, określając notariusza mianem „organu pomocniczego wobec wymiaru sprawiedliwości, aktywnego uczestnika szeroko pojętego wymiaru sprawiedliwości, organu obsługi prawnej, organu ochrony prawnej, podmiotu sprawującego jurysdykcję prewencyjną”¹⁶. Doktryna dodatkowo przyjmuje, że notariusz prowadzi pewnego rodzaju postępowanie notarialne, które zdaniem Sądu Najwyższego jest postępowaniem cywilnym przeprowadzanym przez organ niesądowy wyposażony w środki mające zapewnić prawidłowość kształtowania obrotu prawnego i sprawujący jurysdykcję prewen-

¹⁰ R. Kapkowski, *Odmowa dokonania czynności przez notariusza w aspekcie proceduralnym*, „Rejent” 2008, nr 7–8, s. 45.

¹¹ Ustawa z dnia 14 lutego 1991 r. — Prawo o notariacie (Dz.U. Nr 22, poz. 91), dalej: pr. o not.

¹² Art. 80 § 2 pr. o not.

¹³ R. Szytk, *Zadania notariatu w zapewnieniu ochrony praw majątkowych w świetle Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Rejent” 1997, nr 5, s. 168.

¹⁴ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 1997 r., Dz.U. 1997 Nr 78, poz. 483. Zob. uzasadnienie wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 maja 2009 r., K 21/08, OTK-A 2009, nr 5, poz. 67; P. Kuczma, *Notariusz w orzecznictwie Trybunału Konstytucyjnego*, „Rejent” 2012, nr 2, s. 45 n.; A. Oleszko, *Notariat w systemie wymiaru sprawiedliwości*, Warszawa 2014, s. 107.

¹⁵ K 49/2001 (OTK ZU 2003, nr 9A, poz. 101).

¹⁶ Uzasadnienie uchwały Sądu Najwyższego z dnia 18 grudnia 2013 r., III CZP 82/13.

cyjną. Sąd Najwyższy wskazał także, że „notariusz sprawuje [...] jurysdykcję prewencyjną, oddziałując na zainteresowanych kontrahentów, aby swoje stosunki prawne kształtowali zgodnie z prawem i zasadami współżycia społecznego”¹⁷. Zaprezentowane poglądy spotykają w doktrynie także głosy krytyki opowiadające się za kwalifikacją notariusza jako organu pozbawionego charakteru publicznego i akcentujące jego pozycję jako przedsiębiorcy¹⁸. Nie ulega wątpliwości, że notariusz wykonuje wolny zawód, wiąże go tajemnica zawodowa i tworzy samorządną korporację zawodową. Status prawny notariusza, łączący elementy publicznoprawne, cechy typowe dla wolnych zawodów oraz cechy przedsiębiorcy, jest niezwykle złożony¹⁹.

Prawo Unii Europejskiej nie reguluje bezpośrednio statusu prawnego notariusza. Trybunał Sprawiedliwości UE w wyroku z 24 maja 2011 roku²⁰, orzekając w zakresie swobody świadczenia usług przez notariuszy niebędących obywatelami danego państwa, w istocie odniósł się także do kwestii ustrojowych notariatu. W przywołanym wyroku Trybunał Sprawiedliwości UE stanął na stanowisku, że zawód notariusza nie wiąże się z wykonywaniem władzy publicznej w rozumieniu art. 51 TFUE, wobec tego należy do niego stosować swobodę świadczenia usług oraz swobodę przedsiębiorczości²¹, wyłączając jakąkolwiek formę dyskryminacji ze względu na przynależność państwową. Jednocześnie Trybunał Sprawiedliwości UE po dokonaniu analizy funkcji notariuszy w poszczególnych państwach członkowskich uznał, iż pośrednictwo notariusza w sporządzaniu dokumentu urzędowego lub uczestnictwo w sprawowaniu innych kompetencji nie wiąże się z wykonywaniem władzy publicznej, a jedynie z działaniem „w interesie ogólnym”. Trybunał Sprawiedliwości UE zauważył także, że czynności notarialne mają charakter czynności pomocniczych lub przygotowawczych w stosunku do wykonywania władzy publicznej i ograniczył funkcje notariusza do potwierdzenia woli stron z poszanowaniem prawa w sporządzonym dokumencie.

¹⁷ *Ibidem*.

¹⁸ Zob. M.Z. Król, *Notariusz czyli hybryda*, „Rzeczpospolita”, 23 lutego 2005 r. Szerzej na temat statusu ustrojowego notariusza np. J. Preusner-Zamorska, *Uwagi na temat statusu prawnego notariusza w świetle polskiej ustawy z dnia 14 lutego 1991 r. — Prawo o notariacie*, „Rejent” 1994, nr 6, s. 4; Z. Kwiatkowski, *Notariusz jako funkcjonariusz publiczny w świetle nowego prawa o notariacie*, „Przegląd Sądowy” 1994, nr 3, s. 22.

¹⁹ A. Oleszko, *Status prawny notariusza...*, s. 9 n.; M. Piotrowska, *Notariusz — nietypowy przedsiębiorca*, „Rejent” 2007, nr 7/8, s. 145 n.; J. Jacyszyn, *Notariusz czyli przedsiębiorca*, „Rejent” 2005, nr 1, s. 138 n.

²⁰ Wyrok Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie zastrzeżenia przez państwa członkowskie dostępu dla własnych obywateli do zawodu notariusza (sprawy C-47/08, C-50/08, C-51/08, C-53/08, C-54/08, C-61/08 i C-52/08 Komisja/Belgia, Komisja/Francja, Komisja/Luksemburg, Komisja/Austria, Komisja/Niemcy, Komisja/Grecja, Komisja/Portugalia), ECLI: EU:C:2011:334.

²¹ Art. 49 i 56 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz. Urz. UE C:2012:326.

Przedstawione stanowisko judykatury deprecjonuje rolę notariusza jako organu jurysdykcji prewencyjnej, charakteryzującą model notariatu łacińskiego²². Trybunał Sprawiedliwości UE zbyt powierzchownie ocenił funkcje notariusza i w konsekwencji dokonał jednoznacznej klasyfikacji jego kompetencji, które w rzeczywistości cechuje większa złożoność i różnorodność. Trybunał Sprawiedliwości UE pominął wszelkie argumenty pozwanych państw członkowskich odnoszące się do konieczności uwzględnienia związku między statusem ustrojowym notariuszy a dokonywanymi przez nich czynnościami. Przykładem takiego argumentu było stanowisko Królestwa Belgii²³, zgodnie z którym:

W belgijskim porządku prawnym notariusze uczestniczą w bezpośredni i szczególny sposób w wykonywaniu władzy publicznej, z uwagi na, po pierwsze — skutki prawne wykraczające poza prawo powszechne związane z aktami notarialnymi, oraz, po drugie — charakter czynności wykonywanych przez notariuszy ściśle związanych z wykonywaniem władzy sądowej, a także czynności wykonywanych przez nich w zakresie postępowań niespornych²⁴.

Odmienne stanowisko zajął Parlament Europejski²⁵, który zauważył, że notariusze powoływani są przez państwa członkowskie do pełnienia funkcji publicznych oraz sprawowania jurysdykcji w sprawach pozasądowej kontroli ochrony prawnej. Istotny element działalności notariusza stanowi częściowa nań delegacja władzy państwowej²⁶. Pogląd ten wpisuje się w stanowisko państw członkowskich i pozwala na zakwalifikowanie czynności notarialnych jako związanych z wykonywaniem władzy publicznej.

Poddania pod rozwałę wymaga dodatkowo stanowisko Komisji zajęte w przywołanej powyżej sprawie, zgodnie z którym rola notariusza ogranicza się do bycia świadkiem woli stron oraz do nadania tej woli skutków prawnych. W związku z tym przy wykonywaniu tej działalności notariusz nie dysponuje żadnymi uprawnieniami decyzyjnymi wobec stron. Pogląd ten nie znajduje odzwierciedlenia w aktualnym stanie legislacji krajowej, w którym notariusz decyduje o dopuszczalności dokonania czynności notarialnej, podejmując tym samym decyzję stosowania prawa oraz sporządza bez udziału stron akty poświadczenia dziedziczenia. Zaprezentowane stanowisko nie zasługuje na aprobatę nie tylko w świetle kompetencji notariuszy przyznanych im przez prawo krajowe, lecz od niedawna

²² A. Oleszko, *Notariat w systemie...*, s. 45.

²³ Stanowisko to zostało poparte także przez Republikę Czeską, Francuską, Litewską, Węgierską i Słowacką w sprawie C-47/08 Komisja Europejska przeciwko Królestwu Belgii, ECLI: EU:C:2011:334.

²⁴ Uzasadnienie wyroku TSUE z dnia 24 maja 2011 r. w sprawie C-47/08 Komisja Europejska przeciwko Królestwu Belgii, ECLI: EU:C:2011:334.

²⁵ Rezolucja Parlamentu Europejskiego z marca 2006 r. w sprawie zawodów prawniczych i interesu ogólnego w funkcjonowaniu systemów prawnych, P6 TA 2006/108.

²⁶ A. Oleszko, *Notariat w systemie...*, s. 45.

także w świetle potencjalnych kompetencji przyznanych na podstawie rozporządzenia spadkowego²⁷.

W obliczu powstałych wątpliwości dokonywane samodzielnie przez notariusza czynności mające bezpośredni wpływ na kwalifikację jego roli w systemie organów ochrony prawnej wymagają przeprowadzenia dalszej analizy.

W Polsce pozycja zajmowana przez notariusza wśród organów ochrony prawnej uległa zmianie w wyniku rozszerzenia zakresu jego kompetencji w sprawach spadkowych. Obecnie równoległe funkcje notariatu oraz sądu dążą do spełnienia tego samego celu — stwierdzenia stanu prawnego spadku i w konsekwencji dokonania rozporządzeń masą spadkową lub przedmiotem wchodzącym w jej skład²⁸. Wobec złożonego statusu notariusza aktualny pozostaje problem, czy, dokonując poświadczenia dziedziczenia bądź europejskiego poświadczenia spadkowego, wykonuje on jedynie funkcję usługodawcy wypełniającego wolę stron, czy też działając jako osoba zaufania publicznego, spełnia funkcje z zakresu ochrony prawa, przejmując obowiązki organu wymiaru sprawiedliwości²⁹. Aby rozstrzygnąć powstałe wątpliwości, należy przyjrzeć się charakterowi czynności dokonywanych przez notariusza.

Notariusz dokonuje czynności na wniosek zainteresowanych osób. Wniosek ten powinien zakończyć się dokonaniem określonej czynności albo formalną odmową jej dokonania. Przyczyny uzasadniające odmowę dokonania czynności wynikać mogą z treści czynności (art. 81 pr. o not.), ze stosunku notariusza do strony (art. 84 pr. o not.) lub z powodu wątpliwości notariusza co do zdolności do czynności prawnej strony (art. 86 pr. o not.)³⁰. W piśmiennictwie odmowę dokonania czynności notarialnej uznaje się za „decyzję *quasi*-jurysdykcyjną notariusza jako osoby zaufania publicznego stojącej na straży porządku prawnego, przez którą zabezpiecza on obrót prawny i w interesie publicznym gwarantuje przestrzeganie porządku prawnego”³¹. Kompetencja ta określana jest mianem decyzji stosowania prawa. Z pewnością decyzję stosowania prawa notariusz podejmować będzie także w przypadku wydania europejskiego poświadczenia spadkowego albo odmowy jego wydania³². Podejmując decyzję o dokonaniu bądź odmowie dokonania

²⁷ Kompetencja ta jest potencjalna, albowiem w świetle rozporządzenia spadkowego każde państwo członkowskie Unii Europejskiej samo decyduje o objęciu notariusza pełną kompetencją poprzez przyznanie mu statusu „sądu”. Pomimo licznych głosów doktryny, Polska nie uznała notariusza za sąd.

²⁸ A. Oleszko, *Notariat w systemie...*, s. 243.

²⁹ R. Kapkowski, *Sporządzenie aktu poświadczenia dziedziczenia*, „PiP” 2009, nr 11, s. 80.

³⁰ J. Budzianowska, *Odmowa dokonania czynności notarialnej*, „Nowy Przegląd Notarialny” 2000, nr 1, s. 44.

³¹ R. Kapkowski, *Odmowa dokonania...*, s. 45.

³² Zgodnie z art. 67 ust. 1 rozporządzenia spadkowego organ wydający nie wydaje poświadczenia, w szczególności jeżeli okoliczności, które mają być poświadczone, są kwestionowane lub poświadczenie nie byłoby zgodne z orzeczeniem dotyczącym tych samych okoliczności.

czynności, notariusz zapobiega dopuszczeniu do obrotu dokumentów sprzecznych z prawem, a zatem sprawuje kontrolę prejurysdykcyjną.

Podkreślenia wymaga to, że prewencyjna działalność notariusza nie ogranicza się jedynie do jego relacji z uczestnikiem czynności notarialnej. Aktywność notariusza objawia się także we współdziałaniu z organami administracji publicznej, w ramach funkcji płatnika, z Generalnym Inspektorem Informacji Finansowej w celu przeciwdziałania praniu brudnych pieniędzy oraz z sądami w postępowaniu wieczystoksięgowym³³.

Jak zauważa W. Boć, w literaturze przedmiotu podstawowym wyznacznikiem zaistnienia zjawiska jurysdykcji prewencyjnej jest wyraźna, mająca doniosłe znaczenie funkcja profilaktyczna przejawiająca się w zapobieganiu wytaczaniu powództw³⁴. Ograniczenie liczby spraw spornych poddawanych jurysdykcji oraz szybkość działania wymiaru sprawiedliwości wyraźnie wpływają na istnienie ładu prawnego³⁵.

Kompetencje notariuszy w zakresie postępowania spadkowego rozszerzone zostały przez nowelizację z 2007 roku ustawy z dnia 14 lutego 1991 roku. Prawo o notariacie — przede wszystkim o prawo do sporządzania aktów poświadczenia dziedziczenia³⁶. Zgodnie z uzasadnieniem do projektu powołanej ustawy instytucja notarialnego poświadczenia dziedziczenia stanowi środek ochrony prawnej równoległy w stosunku do tradycyjnej, sądowej drogi potwierdzenia uprawnień spadkowych³⁷.

Akt poświadczenia dziedziczenia w Polsce jako odrębna czynność notarialna, stypizowana w art. 79 pkt. 1a w zw. z art. 95f pr. o not., służąca potwierdzeniu praw do spadku, weszła w życie dnia 2 października 2008 roku, zaś elektroniczny Rejestr Aktów Poświadczenia Dziedziczenia prowadzony przez Krajową Radę Notarialną został uruchomiony dnia 1 marca 2009 roku, a od dnia 8 września 2016 roku został zastąpiony przez Rejestr Spadkowy³⁸. Przez wprowadzenie do polskiego systemu prawnego instytucji notarialnego poświadczenia dziedziczenia notariuszom nadano uprawnienia do dokonywania czynności zarezerwowanych dotychczas dla wyłącznej kompetencji sądów, lecz jedynie w sytuacjach spraw niespornych. Wprowadzenie notarialnego poświadczenia dziedziczenia do polskiego porządku prawnego nie zmieniło dotychczasowej konstrukcji dziedziczenia.

³³ A. Oleszko, *Notariat w systemie...*, s. 242.

³⁴ W. Boć, *op. cit.*, s. 76.

³⁵ P. Samecki, *Miejsce notariatu w systemie organów ochrony prawnej*, referat niepublikowany, wygłoszony na sympozjum naukowym w Popowie w dniach 14–15 lutego 1984 r.

³⁶ Ustawa z dnia 24 sierpnia 2007 r. o zmianie ustawy — Prawo o notariacie (Dz.U. Nr 181, poz. 1287).

³⁷ Druk sejmowy V nr 1651.

³⁸ Dotychczasowy Rejestr Aktów Poświadczenia Dziedziczenia zawierał jedynie akty poświadczenia dziedziczenia i nie uwzględniał orzeczeń sądowych potwierdzających prawo do spadku, przez co nie spełniał zamierzonej funkcji. Nowy rejestr, rozszerzony o orzeczenia sądowe oraz europejskie poświadczenia dziedziczenia, wypełnił istniejącą lukę.

Spadkobierca w dalszym ciągu nabywa spadek z mocy prawa z chwilą otwarcia spadku, zaś zarówno postanowienie sądowe o stwierdzeniu nabycia spadku, jak i akt poświadczenia dziedziczenia mają jedynie charakter deklaratoryjny.

Akt poświadczenia dziedziczenia jest rezultatem postępowania notarialnego, którego wyrazem jest sporządzony przez notariusza protokół dziedziczenia. Funkcja protokołu notarialnego odpowiada funkcji protokołu z posiedzenia sądowego, podczas którego sąd spadku tworzy podstawę dla rozstrzygnięcia danej sprawy. Skuteczne sporządzenie protokołu dziedziczenia daje notariuszowi podstawę do sporządzenia aktu poświadczenia dziedziczenia.

Warto zauważyć, że nadanie notariuszom kompetencji do sporządzania aktów poświadczenia dziedziczenia oraz analogicznie europejskiego poświadczenia spadkowego wiąże się z odmienną konstrukcją tych czynności w porównaniu z aktami notarialnymi. Zwykle strony same kreują łączący je stosunek prawny, a notariusz, po dokonaniu kontroli czynności pod względem zgodności z przepisami prawa, nadaje oświadczeniom stron postać aktu notarialnego — dokumentu urzędowego. Odmienna sytuacja następuje w przypadku poświadczenia dziedziczenia. Akt poświadczenia dziedziczenia ma charakter deklaratoryjny w stosunku do zdarzeń prawnych, które uprzednio zaistniały. Dochodzi wówczas do urzędowego poświadczenia nabycia praw do spadku przez określone osoby, czego potwierdzeniem jest akt sporządzony samodzielnie przez notariusza³⁹. Notariusz ustala istniejący stan faktyczny na podstawie obowiązującego stanu prawnego, a następnie dokonuje samodzielnie aktu subsumpcji, czego wyrazem jest określenie osób, którym przypada spadek oraz wielkości udziałów w spadku. Notariusz autorytetem osobistym oraz mocą swojego urzędu uwierzytelnia prawidłowość wydanego aktu. W takim ujęciu akt poświadczenia dziedziczenia może być uznany za

akt stosowania prawa przez notariusza, który samodzielnie określa pozycję prawną stron w ustalonym stanie faktycznym i wydaje akt urzędowy równy mocą orzeczeniu sądu — czyli akt poświadczenia dziedziczenia (zgodnie z art. 95j pr. o not. zarejestrowany akt poświadczenia dziedziczenia ma skutki prawomocnego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku)⁴⁰.

Dotychczas w literaturze wskazywano na zasadniczą różnicę między postanowieniem sądu a aktem poświadczenia dziedziczenia — mianowicie akt poświadczenia dziedziczenia, w przeciwieństwie do orzeczenia sądowego, dla swej ważności wymagał podpisów osób biorących udział w czynności⁴¹. W aktualnym stanie prawnym, po wejściu w życie ustawy z dnia 24 lipca 2015 roku — o zmianie

³⁹ Ustawodawca polski przewidział wiele okoliczności wyłączających kompetencję notariusza do sporządzenia aktu poświadczenia dziedziczenia i zobowiązujących do przekazania sprawy spadkowej do wyłącznej kompetencji sądu. Jednakże wyłączenia te nie ujmują doniosłości roli notariusza w poświadczeniu dziedziczenia.

⁴⁰ R. Kapkowski, *Sporządzenie ...*, s. 80–91.

⁴¹ *Ibidem*.

ustawy — Kodeks postępowania cywilnego, ustawy — Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw, argument ten nie znajduje dłużej zastosowania, gdyż to notariusz dyskrejonalnie ustala stosunek prawny na podstawie norm prawa spadkowego i jako jedyny podpisuje sporządzony akt poświadczenia dziedziczenia. Zmiana ta stanowi kamień milowy w postrzeganiu statusu prawnego notariusza, który dotychczas dokonywał czynności wyłącznie na żądanie stron. Obecnie notariusz nadal na żądanie stron sporządza protokół dziedziczenia, jednakże już z urzędu sporządza akt poświadczenia dziedziczenia. Dokonywanie czynności notarialnej z urzędu zbliża notariusza do wymiaru sprawiedliwości, choć nadal jedynie w sprawach niespornych.

Nie zasługuje na aprobatę pogląd, iż istniejąca alternatywa wyboru między postępowaniem sądowym o stwierdzenie nabycia spadku a postępowaniem notarialnym (poświadczeniem dziedziczenia) implikuje kwalifikację danego postępowania jako czynność z zakresu ochrony prawnej (postępowanie sądowe) bądź czynność niezaliczaną do ochrony prawnej (czynność notarialną). Instytucja notarialnego poświadczenia dziedziczenia daje możliwość szybkiego uzyskania dokumentu poświadczającego prawa do spadku i w rezultacie służy wzmocnieniu bezpieczeństwa obrotu prawnego, przez co spełnia funkcję ochronną⁴². Za trafny należy za to uznać pogląd D. Dończyka⁴³, zgodnie z którym akt poświadczenia dziedziczenia należy zakwalifikować do „zadań z zakresu ochrony prawnej”, które nie polegają na rozstrzygnięciu sporów prawnych przekazanych do kompetencji notariuszy pełniących zawód zaufania publicznego. W ramach dokonywanych aktów poświadczenia dziedziczenia

notariusze uczestniczą w udzieleniu ochrony prawnej, co jest elementem wykonywania zadań publicznych państwa. Czynności tych nie można zaliczyć do sprawowania wymiaru sprawiedliwości, polegającego na rozstrzygnięciu sporów, zastrzeżonego w art. 175 Konstytucji RP dla sądów. Notariusz, jako osoba piastująca urząd publiczny, wykonuje faktycznie czynności z zakresu pozasądowej ochrony prawnej⁴⁴.

PREWENCYJNA FUNKCJA NOTARIUSZA NA PODSTAWIE UNIJNEGO ROZPORZĄDZENIA SPADKOWEGO

Przełom w zapatrywaniach prawodawcy unijnego na rolę notariatu w postępowaniu spadkowym, a tym samym w systemie ochrony prawnej, nastąpił wraz z przyjęciem rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) z dnia 4 lipca 2012 roku nr 650/2012 w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania

⁴² K. Grzybczyk, M. Szpunar, *Notarialne poświadczenie dziedziczenia jako alternatywny sposób stwierdzenia prawa do dziedziczenia*, „Rejent” 2006, nr 2, s. 52.

⁴³ D. Dończyk, *Notarialne poświadczenie dziedziczenia*, Warszawa 2011, s. 20; pogląd poparty przez A. Oleszkę w: A. Oleszko, *Prawo o notariacie. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 379.

⁴⁴ K. Grzybczyk, M. Szpunar, *op. cit.*, s. 52.

i wykonywania orzeczeń, przyjmowania i wykonywania dokumentów urzędowych dotyczących dziedziczenia oraz w sprawie ustanowienia europejskiego poświadczenia spadkowego.

Rozbieżność systemów krajowych prawa spadkowego stanowiła od zawsze istotny problem praktyczny wśród państw członkowskich Unii Europejskiej⁴⁵. Rozporządzenie spadkowe jest wyrazem procesu przyjmowania wspólnych standardów w zakresie ochrony prawnej poszczególnych praw i wolności, w tym także w dziedzinie prawa spadkowego⁴⁶.

Rozporządzenie spadkowe jest konsekwencją wieloletnich programów unijnych podejmowanych w celu wzmacniania bezpieczeństwa prawnego i ochrony obywateli⁴⁷. Rozporządzenie w sposób kompleksowy reguluje sytuację prawną osób uprawnionych do dziedziczenia po osobach zmarłych w dniu lub po dniu 17 sierpnia 2015 roku. Jego celem jest ochrona praw spadkobierców i zapisobierców, innych osób bliskich zmarłemu oraz wierzycieli spadkowych, których prawa muszą zostać zagwarantowane w sposób skuteczny. Rozporządzenie spadkowe przewiduje ułatwienie prawidłowego funkcjonowania rynku wewnętrznego przez usuwanie przeszkód w swobodnym przepływie osób, przejawiających się w trudnościach w wykonywaniu przysługujących im praw w zakresie dziedziczenia wywierającego skutki transgraniczne.

Rozporządzenie spadkowe wprowadziło do systemów prawnych państw członkowskich nową instytucję prawa spadkowego i jednocześnie nowy instrument ochrony prawnej — europejskie poświadczenie spadkowe. Stanowi ono jednolity w całej Unii Europejskiej dokument urzędowy poświadczający prawa do spadku. Europejskie poświadczenie spadkowe w sposób istotny wzmacnia gwarancje ochrony praw spadkobierców, gdyż umożliwia szybkie rozpatrywanie transgranicznych spraw spadkowych oraz ułatwia osobom zamieszkałym w państwach członkowskich Unii Europejskiej dochodzenie praw majątkowych nabytych w oparciu o jednolity tytuł prawny do spadku. Stanowi ono dowód uży-

⁴⁵ A. Machnikowska, M. Załucki [w:] *Unijne rozporządzenie spadkowe Nr 650/2012. Komentarz*, red. M. Załucki, Warszawa 2015, s. 2.

⁴⁶ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej w art. 81 ust. 1 zd. 1 przewiduje, że „Unia rozwija współpracę sądową w sprawach cywilnych mających skutki transgraniczne, w oparciu o zasadę wzajemnego uznawania orzeczeń sądowych i pozasądowych”.

⁴⁷ Program zatytułowany „Program haski: wzmacnianie wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości w Unii Europejskiej” Rada Europejska przyjęła na posiedzeniu w Brukseli 4–5 listopada 2004 r. (Dz. Urz. UE C 53 z dnia 3 marca 2005 r.) Program ten podkreślał potrzebę przyjęcia aktu prawnego regulującego kwestię dziedziczenia w Unii Europejskiej, dotyczącego w szczególności kwestii kolizji praw, jurysdykcji, wzajemnego uznawania i wykonywania orzeczeń w obszarze dziedziczenia oraz europejskiego poświadczenia spadkowego. Kolejny program, zatytułowany: „Program sztokholmski — Otwarta i bezpieczna Europa dla dobra i ochrony obywateli”, Rada Europejska przyjęła na posiedzeniu w Brukseli 10–11 grudnia 2009 r., na którym uznała, że wzajemne uznawanie powinno zostać rozszerzone na dziedziczenie oraz testamenty, przy jednoczesnym uwzględnieniu systemów prawnych państw członkowskich i ich krajowych tradycji. (Dz. Urz. UE C 115 z dnia 4 marca 2010 r.)

skania statusu lub uprawnień do wykonywania swoich praw jako spadkobiercy, zapisobiercy, a także uprawnień wykonawcy testamentu lub zarządcy spadku⁴⁸. Jako instrument fakultatywny europejskie poświadczenie spadkowe nie zastępuje krajowych orzeczeń i dokumentów urzędowych, w tym polskiego postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku czy aktu poświadczenia dziedziczenia.

Wraz z utworzeniem nowego instrumentu ochrony prawnej pojawił się problem wyboru krajowych organów ochrony prawnej, właściwych do wydawania europejskiego poświadczenia spadkowego. Prawodawca unijny zmierzył się z problemem różnorodności krajowych organów właściwych w sprawach spadkowych oraz z zasadami ustalania ich kompetencji i jurysdykcji⁴⁹. Aby respektować różne systemy dziedziczenia w poszczególnych państwach członkowskich, rozporządzenie spadkowe ostatecznie nie wpływa na właściwość organów państw członkowskich w zakresie rozpatrywania spraw spadkowych⁵⁰. Państwa członkowskie same wyznaczają organy kompetentne do wydawania europejskiego poświadczenia spadkowego obok sądu. W państwach, w których inny obok sądów organ posiada swoją kompetencję, np. notariusz, stan ten pozostaje aktualny. Jednocześnie w preambule rozporządzenia spadkowego postanowiono, że dla celów rozporządzenia pojęcie „sąd” powinno być rozumiane szeroko, tak aby obejmowało nie tylko sądy w dosłownym znaczeniu tego słowa, sprawujące funkcje sądownicze, lecz także notariuszy lub urzędy stanu cywilnego w niektórych państwach członkowskich, sprawujące w poszczególnych sprawach dotyczących spadku funkcje jurysdykcyjne, oraz notariuszy i przedstawicieli zawodów prawniczych, którzy w niektórych państwach członkowskich sprawują funkcje sądownicze w danej sprawie spadkowej na podstawie przekazania uprawnień przez sąd. Jednocześnie pojęcie „sąd” nie powinno obejmować organów pozasądowych państwa członkowskiego uprawnionych na mocy prawa krajowego do zajmowania się sprawami spadkowymi, takich jak notariusze w większości państw członkowskich, w których zazwyczaj nie sprawują oni funkcji sądowniczych⁵¹.

⁴⁸ Art. 63 ust. 1 i 2 rozporządzenia spadkowego.

⁴⁹ T. Kot, *Czy polski notariusz może być sądem na gruncie rozporządzenia spadkowego? Głos w dyskusji*, [w:] *Nowe europejskie prawo spadkowe*, red. J. Górecki, M. Pazdan, Warszawa 2015, s. 87.

⁵⁰ Art. 2 rozporządzenia spadkowego.

⁵¹ Zgodnie z art. 3 ust. 2 rozporządzenia spadkowego przez sąd rozumie się każdy organ sądowy i wszystkie inne organy oraz przedstawicieli zawodów prawniczych właściwych w sprawach spadkowych, którzy wykonują funkcje sądowe lub działają na podstawie przekazania uprawnień przez organ sądowy albo działają pod kontrolą organu sądowego, pod warunkiem że te inne organy i przedstawiciele zawodów prawniczych zapewniają gwarancje bezstronności i prawa wszystkich stron do bycia wysłuchanymi oraz pod warunkiem, że ich orzeczenia na mocy prawa państwa członkowskiego, w którym działają, mogą być przedmiotem zaskarżenia do organu sądowego lub ponownego rozpoznania przez organ sądowy oraz mają moc i skutek podobne do orzeczenia organu sądowego w takiej samej sprawie.

Prace prowadzone nad rozporządzeniem spadkowym skłoniły państwa członkowskie do dokonania głębszej analizy roli organów kompetentnych w sprawach spadkowych, w tym notariuszy. W Polsce dostosowanie przepisów krajowych do rozporządzenia nastąpiło dnia 17 sierpnia 2015 roku ustawą z dnia 24 lipca 2015 roku o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego, ustawy — Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw. Funkcje organów kompetentnych do wydawania europejskiego poświadczenia spadkowego powierzone zostały sądom (z wyłączeniem wydawania orzeczeń przez referendarzy sądowych) oraz notariuszom jako organom uprawnionym do rozpoznawania spraw spadkowych, których działania będą podlegały kontroli instancyjnej ze strony sądu.

Polski notariusz jako przedstawiciel zawodu prawniczego właściwy w sprawach stwierdzania praw do spadku przez wydawanie aktów poświadczenia dziedziczenia spełnia kryteria uznania go za sąd w rozumieniu art. 3 ust. 2 rozporządzenia. Pogląd ten znalazł swoje odzwierciedlenie w uchwale Krajowej Rady Notarialnej nr VIII/18/2015 z dnia 20 lutego 2015 roku w sprawie opinii o projekcie ustawy o zmianie ustawy — Kodeks postępowania cywilnego, ustawy — Prawo o notariacie oraz niektórych innych ustaw (UC 156)⁵². Postulat ten pojawia się również w licznych głosach doktryny⁵³. Odmiennie uregulował tę kwestię krajowy ustawodawca.

Niezależnie od braku kwalifikacji notariusza polskiego przez ustawodawcę jako sąd, rozporządzenie spadkowe stawiające sobie za główny cel ochronę praw spadkobierców przez umożliwienie ustawodawcom krajowym państw członkowskich Unii Europejskiej powierzenia kompetencji wydawania europejskiego poświadczenia spadkowego notariuszom dopuszcza możliwość wprowadzenia notariuszy europejskich w system organów ochrony prawnej w zakresie dziedziczenia. Unijny akt prawny wykreował nową czynność notarialną, a przez to rozszerzył zakres kompetencji notariusza o element unijny. Jego kompetencja w zakresie europejskiego poświadczenia spadkowego jest jednocześnie nową kompetencją z zakresu notarialnej ochrony prawnej⁵⁴.

Rola notariusza w polskim systemie organów ochrony prawnej się zmienia. Źródłem zaistniałej zmiany jest akt prawa unijnego. Współczesne prawo obowiązujące w Polsce, które wyznacza notariuszowi nowe funkcje, ma naturę multicen-

⁵² Istotne w tym przedmiocie refleksje naukowe wyraził P. Czubik: P. Czubik, *Konsekwencje europejskiego rozporządzenia spadkowego (nr 650/2012) dla praktyki notarialnej (zagadnienia dotyczące wyboru prawa właściwego dla dziedziczenia)*, „Rejent” 2013, nr 11, s. 29–30.

⁵³ T. Kot, *op. cit.*, s. 88; M. Walasik, *Pozycja prawna polskiego notariusza w sprawach międzynarodowych z zakresu prawa spadkowego*, [w:] *Znad granicy ponad granicami. Księga jubileuszowa Profesora Dietera Martiny*, red. M. Krzymuski, M. Margoński, Warszawa 2014, s. 337–366; M. Pazdan, *Notariat a prawo prywatne międzynarodowe (uwagi ogólne)*, „Rejent” 1995, nr 9, s. 197 n.; *idem*, *Notarialne poświadczenie dziedziczenia a prawo prywatne międzynarodowe*, [w:] *Rozprawy z prawa prywatnego. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Aleksandrowi Oleszce*, red. A. Dańsko-Roesler *et al.*, Warszawa 2012, s. 423 n.; P. Czubik, *op. cit.*, s. 29.

⁵⁴ P. Cybula, J. Zatorska, [w:] *Unijne rozporządzenie spadkowe...*, s. 299.

tryczną i stanowi dla notariusza wyzwanie intelektualne i jurydyczne⁵⁵. Podejmując decyzję o wydaniu bądź odmowie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, notariusz w istocie podejmuje decyzję stosowania prawa Unii Europejskiej.

Przez wprowadzenie rozporządzenia spadkowego notariusz został także wprowadzony do unijnego systemu organów ochrony prawnej. Wydane przez niego europejskie poświadczenie spadkowe rodzi bezpośrednio skutki we wszystkich państwach członkowskich. Ponadto z wydawanym przez notariusza europejskim poświadczeniem spadkowym wiążą się istotne gwarancje ochrony. Osobom działającym w dobrej wierze dokonującym czynności prawnych z uprawnionymi do dziedziczenia na podstawie europejskiego poświadczenia spadkowego rozporządzenie przyznaje przewidziane w art. 69 rozporządzenia spadkowego istotne domniemanie. Pierwszym z nich jest domniemanie zgodności z prawdą, które zakłada, że poświadczenie prawidłowo stwierdza okoliczności, które w nim ustalono (w szczególności uzyskanie statusu spadkobiercy, zapisobiercy, wykonawcy testamentu lub zarządcy spadku albo uzyskanie praw lub uprawnień określonych w poświadczeniu). Dalej idące domniemanie wprowadza ust. 3 powołanego artykułu, zgodnie z którym

domniemywa się, że każda osoba, która działając na podstawie informacji poświadczonych w poświadczeniu, dokona płatności lub która przekaże przedmioty osobie wskazanej w poświadczeniu jako osoba uprawniona do przyjęcia płatności lub przedmiotów, dokonała czynności prawnej z osobą uprawnioną do przyjęcia płatności lub przedmiotów, chyba że osoba ta wie, że treść poświadczenia jest nieprawidłowa lub nie jest świadoma tej nieprawidłowości z powodu rażącego niedbalstwa

oraz ust. 4 stanowiący, że

w przypadku gdy osoba wymieniona w poświadczeniu jako osoba uprawniona do dysponowania majątkiem spadkowym dokonuje rozporządzenia na rzecz innej osoby, domniemywa się, że ta inna osoba, jeśli działa na podstawie informacji poświadczonych w poświadczeniu, dokonała czynności prawnej z osobą uprawnioną do dysponowania przedmiotowym majątkiem, chyba że osoba ta wie, że treść poświadczenia jest nieprawidłowa lub nie jest świadoma tej nieprawidłowości z powodu rażącego niedbalstwa.

Sprawowanie funkcji prewencyjnej przez notariusza nie kończy się w momencie wydania europejskiego poświadczenia spadkowego, albowiem następnie poświadczenie stanowi podstawę wpisu majątku spadkowego do właściwego rejestru państwa członkowskiego. P. Czubik zauważa istotny praktyczny problem wpływu przepisów rozporządzenia spadkowego na niepewność stanu własności, gdyż, jak słusznie wskazuje,

ostrzeżenia co do niezgodności w związku z dokumentami wydawanymi przez obcych notariuszy i sądy, a odnoszącymi się do dziedziczenia polskich nieruchomości, nie będą pojawiać się w księ-

⁵⁵ J. Jacyszyn, *Polski notariusz w Unii Europejskiej*, „Rejent” 2004, nr 3–4, s. 70.

gach wieczystych (notariusz innego państwa nie będzie przysyłał europejskiego poświadczenia spadkowego do polskiego sądu, tak jak obecnie czyni to polski notariusz)⁵⁶.

Podobnie polski Rejestr Spadkowy nie będzie uwzględniał europejskich poświadczeń dziedziczenia wydanych za granicą. Konsekwencją takiego zaniechania będzie negatywny wpływ przepisów rozporządzenia spadkowego na rolę krajowych rejestrów praw do nieruchomości oraz rejestrów spadkowych.

Przedstawiony problem ukazuje kolejną istotną rolę notariusza w zabezpieczeniu obrotu prawnego, polegającą na aktualizowaniu stanu własności, a nawet wpływ jego działalności na wiarygodność rejestru praw do nieruchomości, z którym niejednokrotnie ustawy krajowe wiążą istotne domniemania. Notariusz, przysyłając do sądu wypis aktu notarialnego jako podstawę wpisu w księdze wieczystej, udziela rzetelnych i aktualnych informacji o stanie prawnym nieruchomości. W ten sposób chroni wolności i prawa osób trzecich, a w szczególności potencjalnych nabywców działających w zaufaniu do treści księgi wieczystej, i staje się „uczestnikiem porządku publicznego jako osoba wiarygodna, dostarczająca stronom informacji zgodnych z prawem”. Warto zwrócić uwagę na kolejny aspekt działalności prewencyjnej notariusza. Jak zauważa A. Oleszko⁵⁷, kognicja sądu w postępowaniu o wpis prawa w księdze wieczystej nie obejmuje badania sporu o prawo. Zatem dokonanie wpisu w księdze wieczystej jest możliwe w sytuacji braku sporu o prawo, której gwarancją jest akt notarialny.

Notarialna ochrona prawna wykracza już poza ramy krajowe, staje się transgraniczna. Pozycja prawa notariusza wyraźnie ewoluje. W obliczu nowej rzeczywistości prawnej warto wznówić dyskusję o statusie ustrojowym notariusza w Unii Europejskiej.

PODSUMOWANIE

Notariat jest instytucją systemu prawnego państwa, chroniącą i gwarantującą bezpieczeństwo obrotu prawnego. Notariusz od dawna odgrywał znaczącą rolę w polskim systemie organów ochrony prawnej. Prawo krajowe wyznaczało zakres jego kompetencji, a przez to zakres sprawowanej przez niego jurysdykcji prewencyjnej. Multicentryczność prawa obowiązującego na terytorium Polski sprawia, że źródłem kompetencji notariusza stają się także akty prawa unijnego. W Unii Europejskiej obserwuje się proces przyjmowania wspólnych standardów w zakresie ochrony prawnej poszczególnych praw i wolności, co wpływa także na działalność organów ochrony prawnej. Przez ustanowienie w rozporządzeniu spadkowym instytucji europejskiego poświadczenia spadkowego zakres ochrony

⁵⁶ P. Czubik, *op. cit.*, s. 43–44.

⁵⁷ A. Oleszko, *Notariat w systemie...*, s. 271

prawnej sprawowanej przez notariusza został rozszerzony o nową czynność notarialną, która odnosi bezpośredni skutek w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej. Nowa kompetencja notariusza umacnia pełnioną przez niego funkcję funkcjonariusza publicznego w państwach członkowskich i nadaje mu nową rolę w samej Unii Europejskiej. Notariusz staje się już nie tylko krajowym, lecz także unijnym organem ochrony prawnej. Rozszerzenie zakresu czynności dokonywanych przez notariuszy pozwala na wzmocnienie bezpieczeństwa prawnego obrotu i ochrony osób, dla których czynności notarialne mogą wywierać skutki prawne. Notariusz jako funkcjonariusz publiczny wykonujący wolny zawód o cechach przedsiębiorcy stanowi skuteczny organ jurysdykcji prewencyjnej. Notariusze słusznie otrzymują stopniowo coraz większy zakres kompetencji, co znamionuje wprowadzone do literatury pojęcie „jurysdykcja notariuszy”. Tendencja ta ma charakter ogólnoeuropejski⁵⁸.

A NOTARY AS A LEGAL PROTECTION AUTHORITY UNDER THE POLISH LAW AND THE EUROPEAN UNION LAW

Summary

The paper aims to examine the role of a notary as a legal protection authority in Polish and European Union law systems. The European Union Regulation on Succession has changed the existing role of a notary. It has established the new institution of legal protection — a European Certificate of Succession. The competence to issue a European Certificate of Succession has been entrusted to the notaries beside the courts. This new notarial action has direct effect in the other Member States of the European Union. The scope of legal protection exercised by a notary went beyond national borders and its role has become cross-border.

⁵⁸ A. Machnikowska, *op. cit.*, s. 68.